

TÁC PHẨM “NHÀ GIẢ KIM” CỦA PAULO COELHO VÀ SUY NGHĨ VỀ GIÁO DỤC GIÁ TRỊ SỐNG CHO THANH NIÊN VIỆT NAM HIỆN NAY

TRẦN THỊ NGỌC ANH* -
NGUYỄN THỤY ANH PHỤNG - ĐINH THỊ THU HÀ**

Ngày nhận bài: 10/03/2017; ngày sửa chữa: 12/03/2017; ngày duyệt đăng: 18/03/2017.

Abstract: The article presents theoretical issues on living values and takes the well-known novel “Alchemist” of Paulo Coelho’s as a valuable work in educating young people on life goals, ideal living, aspirations, trust and belief and love. Studying about the worldwide famous novel, authors recognise profound implication on living values for young generation and also for Vietnamese youth.

Keywords: Living value education, dreams, aspiration, trust, love.

Tác phẩm *Nhà giả kim* của Paulo Coelho trong thời gian gần đây đã được các bạn trẻ đón nhận với con số ấn tượng 75 triệu bản bằng 65 thứ tiếng phát hành trên toàn thế giới. Với phong cách viết giản dị, giàu chất thơ, thấm đẫm những mệnh triết huyền bí của phương Đông, tác phẩm chắc hẳn sẽ là hành trang quý báu cho những thanh niên còn đang loay hoay trên con đường đi tìm ước mơ, hoài bão của cuộc đời mình.

1. Một số vấn đề lí luận

1.1. Giá trị sống (GTS). Có nhiều quan niệm khác nhau về GTS. GTS của mỗi cá nhân không thể tự nhiên mà có theo kiểu lập trình đã được mã hóa trong gen, mà được hình thành nhờ quá trình tự nhận thức và sự trải nghiệm của mỗi người. Chương trình giáo dục các GTS (LVEP) có nêu lên khái niệm: “GTS là những điều chúng ta cho là quý giá, là quan trọng, có ý nghĩa đối với cuộc sống của mỗi người”. Như vậy, có thể hiểu “GTS” gồm những điều tích cực hướng mỗi người đạt được: - Ước mơ, hoài bão đúng đắn; - Niềm tin vững chắc vào con đường mình đã chọn; - Tình yêu lí tưởng; - Hạnh phúc chân chính; - Ham học hỏi, trau dồi kiến thức, hoàn thiện bản thân. Có thể đưa ra một số đặc điểm của “GTS” như: Có tính khách quan song vẫn mang tính chủ quan của mỗi cá nhân, và có thể thay đổi theo thời gian. GTS về bản chất là những quy tắc, chuẩn mực trong quan hệ xã hội, được hình thành và phát triển trong cuộc sống được xã hội công nhận. GTS trở thành động lực để con người nỗ lực phấn đấu có được nó.

1.2. Giáo dục GTS. Vấn đề giáo dục GTS đã được một số nước chú ý từ vài thập kỉ cuối thế kỉ thứ XIX. Đến đầu thế kỉ thứ XX, một số tổ chức quốc tế và nhiều quốc gia đã có chương trình, tổ chức chuyên trách về giáo dục GTS. Có thể hiểu về “Giáo dục GTS”

là phương pháp định hướng cho cuộc sống của mỗi cá nhân, điều chỉnh hành vi cho phù hợp với chuẩn mực của xã hội.

Giáo dục GTS giúp con người lập chương trình cho hành động của mình trong một thời gian dài một cách sáng suốt và đúng đắn. Cuộc sống là một hành trình tuyệt vời mà mỗi ngày là một sự tìm kiếm, khám phá chính mình, tạo cho bản thân khoảnh khắc tuyệt vời với những giá trị to lớn. Đặc biệt hiện nay, giáo dục GTS là một phần quan trọng trong chương trình giáo dục bên cạnh kiến thức, kĩ năng, thái độ. Giữa giá trị và nhân cách có mối quan hệ biện chứng, góp phần hoàn thiện nhân cách và ổn định các giá trị của bản thân. Việc định hướng giá trị, xây dựng hệ thống giá trị ổn định cho sinh viên là rất cần thiết trong bối cảnh hiện nay.

2. Tác phẩm “Nhà giả kim” của Paulo Coelho

Paulo Coelho sinh năm 1947 ở Rio de Janeiro (Brazil), từng là sinh viên trường Luật, nhưng đã bỏ học vào năm 1970 để đi du lịch nhiều nước châu Mĩ, châu Âu và cả châu Phi. Ông bắt đầu sự nghiệp văn chương của mình và xuất bản cuốn sách đầu tiên năm 40 tuổi. Paulo Coelho được coi như một nhà hiền triết, tuy số lượng tác phẩm của ông đến nay chỉ trên 20 cuốn, nhưng đã có đến 86 triệu bản được phát hành tại 150 quốc gia. Nhiều cuốn sách trong đó qua thời gian vẫn thuộc hàng best-seller. Sở dĩ những tác phẩm này cuốn hút đông đảo độc giả là bởi ông viết những chuyện đơn giản, bằng thứ ngôn ngữ mộc mạc về cuộc sống thường nhật. Chủ đề tư tưởng trong tác phẩm của Paulo Coelho là sự theo đuổi ước mơ, tự tin vào chính mình, không bao

* Trường Đại học Sư phạm Hà Nội

** Lớp cao học K25 Khoa Triết - Trường Đại học Sư phạm Hà Nội

giờ đầu hàng, không sợ thất bại... Trong đó, **Nhà giả kim** - tác phẩm ăn khách nhất trong dòng văn học tiếng Bồ Đào Nha. Paulo Coelho được trao nhiều giải thưởng quốc tế danh giá như: giải quốc tế Flaiano (Y, 1996), Chung khảo Giải văn chương Dublin IMPAC quốc tế (1997 và 2000), Huy chương vàng xứ Galicia (Tây Ban Nha, 1999)...

Tiểu thuyết **Nhà giả kim** của Paulo Coelho chứa đựng một hệ thống nhân vật, biểu tượng phong phú.

- *Đàn cừu* là một biểu trưng cho một nhóm người trong xã hội, ù lì, lười biếng, ngại thay đổi, không chịu sống đúng nghĩa, lúc nào cũng tuân thủ theo một loạt những quy tắc, định nghĩa nào đó do người khác nghĩ ra mà không chịu suy nghĩ, phản biện. Trong **Nhà giả kim**, đã có nhiều lần Santiago lên án lũ cừu của mình: "Nếu bắt chợt mình biến thành một kẻ hung ác, giết hết con này đến con khác thì chắc khi cả lũ chết gần hết rồi chúng mới biết. Vì chúng mù quáng tin vào mình, chứ không còn tin vào bản năng của chúng nữa. Chỉ bởi vì mình là kẻ dẫn chúng đến những đồng cỏ xanh và nguồn nước mát" [1; tr 21]. "Chúng không nhận ra rằng ngày ngày chúng đi đường mới. Chúng không biết đồng cỏ khác nhau và bốn mùa thay đổi, vì chúng chỉ lo mỗi chuyện ăn và uống. Nhưng biết đâu con người cũng y như thế" [1; tr 26].

- *Santiago và anh chàng đọc sách*: Ngay từ đầu, Santiago đã được biết đến là một anh chàng chán chừ ham đọc sách. Sự khác biệt giữa việc đọc của Santiago và của anh chàng người Anh đang trên con đường tâm sư học giả kim là ở chỗ Santiago còn chú ý vào trải nghiệm thực tế. Cậu đi đây đi đó, vừa đi vừa học hỏi dọc đường, trong khi anh chàng kia chỉ biết đến sách vở. Cách học của người chán chừ là chủ động, vừa đọc sách, vừa liên hệ với thực tế cuộc sống, vừa thực hành những gì đã đọc được. Thậm chí, Santiago học được từ những trải nghiệm trong chuyến phiêu lưu còn nhiều hơn những gì cậu học được qua mấy trang sách.

- *Người bán kem* trong truyện là người thích đi đây đi đó, do vậy, đã quyết định trở thành người bán kem để kiếm đủ tiền sang châu Phi chơi một tháng. Tuy nhiên, thời gian trôi qua, người bán kem vẫn chỉ là người bán kem. Anh ta không đi được đâu, cũng không sang châu Phi được. Trong thực tế, người bán kem đại diện cho những người có ước mơ, có mục đích riêng, nhưng lại bị phân tâm, xao nhãng, quên đi mục đích ban đầu đã đặt ra.

- *Đám lính trên sa mạc và bọn cướp*: Đám lính trên sa mạc không tin vào nhà giả kim và Santiago, yêu cầu Santiago phải chứng minh sức mạnh của

cậu. Khi tận mắt nhìn thấy cơn bão cát, họ đã tin và thả Santiago. Đây là những người đặt sự hoài nghi lên trên tất cả, tuy nhiên, sự hoài nghi của họ là có căn cứ, và khi được chứng minh hợp lý, họ tin. Từ hoài nghi đến yêu cầu xác minh thông tin, họ đại diện cho một nhóm người trong xã hội ngày nay: Những người luôn đặt câu hỏi, luôn hoài nghi, và luôn sẵn sàng phản biện.

Bọn cướp lại khác hẳn. Bọn cướp xuất hiện ở cuối truyện. Chúng cười nhạo Santiago và hành động chạy theo giấc mơ của cậu. Tên thủ lĩnh thậm chí còn khuyên Santiago không nên tin vào những thứ hão huyền như giấc mơ. Ở ngoài cuộc sống, bọn cướp chính là những con người sống thực tế đến mức thực dụng. Họ không tin vào ước mơ, không có mục đích. Công việc của những kẻ thực dụng là chọn những việc dễ làm, nhanh chóng thu được lợi nhuận. Chính vì thực dụng như vậy nên những người đó không làm được gì có giá trị, không cống hiến được gì cho xã hội bởi cướp bóc không tạo ra thêm được giá trị gì cho nhân loại.

3. Những nội dung giáo dục GTS cơ bản cho thanh niên qua tác phẩm

3.1. Giáo dục về ước mơ. Đến với tác phẩm **Nhà giả kim**, ta được chứng kiến hành trình vượt qua mọi thử thách, khó khăn của Santiago để chạm tay được vào ước mơ của mình. Ngay từ những trang đầu của truyện, mỗi người đọc đều thấy được mong ước của cha mẹ Santiago là "mong cậu sẽ thành linh mục, được như thế thì một gia đình nông dân bình thường như gia đình cậu sẽ rất tự hào" [1; tr 22]. Nhưng ước mơ của Santiago lại trái ngược hoàn toàn với cha mẹ của mình "từ nhỏ cậu đã mơ ước được đi khắp thế giới bao la" [1; tr 22]. Liệu rằng Santiago sẽ làm theo mong muốn của cha mẹ hay là theo đuổi đến cùng ước mơ của mình. Và rồi cậu đưa ra được cho mình những cái nhìn đúng đắn: "Chỉ khi nào có khả năng thực hiện giấc mơ thì cuộc sống mới đáng sống" [1; tr 26], dấu biết được phía trước là cả một chặng đường khó khăn. Không phải ai trong mỗi chúng ta cũng dám đứng lên đấu tranh cho những mong muốn của bản thân mình. Tuổi trẻ của mỗi người chỉ có một nếu như ta không quyết đoán, chắc chắn mai này sẽ là những sự hối tiếc. Đúng như vậy, khi cha đồng ý cho Santiago và ông bạn phúc lành cho cậu "Cậu đọc thấy trong mắt bố cũng chính là niềm ước mơ được phiêu du. Nó vẫn mãi sống trong ông sau hàng chục năm tìm cách lãng quên qua những lo toan sao cho có cái ăn, cái uống hàng ngày và một chốn nương thân" [1; tr 24]. Những năm tháng của tuổi trẻ vô cùng ngắn ngủi, nếu như ta luôn chỉ biết bằng lòng với những gì mình có,

không cần ước mơ và sự phấn đấu thì thực sự ta đang sống hoài, sống phí. Tương lai mỗi cá nhân do chính cá nhân đó quyết định, vẽ lên những trang sử của riêng mình. Mỗi chúng ta hãy làm chủ cuộc đời của mình ngay từ bây giờ. Mỗi một lựa chọn, quyết định là một lần bạn vẽ lên cuộc đời, tương lai của bạn, do đó hãy vẽ nên tương lai của chính các bạn.

Vốn là một người có ước mơ được đi phiêu du và khám phá thế giới, giấc mơ đó càng thôi thúc Santiago hơn nữa. Để làm được điều này tất nhiên không phải là chuyện đơn giản khi mà trong tay cậu chỉ có một đàn cừu mà cha đã giao cho và còn vô vàn khó khăn ở phía trước. Đầu tiên là việc cậu phải chọn giữa một bên là những gì quen thuộc, gắn gũi và một bên là cái cậu muốn sở hữu “Minh kẹt giữa một bên là lũ cừu và một bên là cái kho tàng”. Với ý chí quyết tâm ngay từ đầu của mình thì chẳng có gì ngăn cản được cậu. Santiago đã bán cừu để có tiền đổi lấy sự chỉ dẫn của nhà vua xứ Salem. Mỗi chúng ta cần phải hiểu rằng, ước mơ dù vĩ đại hay nhỏ bé, chúng ta cũng cần đặt vào con đường ấy sự bền bỉ theo đuổi, ý chí quyết tâm đến cùng, không bỏ cuộc, không cho phép bản thân nghỉ ngơi cho đến khi chạm tay đến mục đích. Ước mơ sẽ mãi mãi là ước mơ nếu trong ấy chứa đầy sự bị quan yếu lòng. Thất bại chắc chắn ai cũng sẽ gặp phải nhưng thái độ của mỗi người khi đứng trước khó khăn mới là điều quyết định nên sự thành công “Tôi thất bại nhưng tôi sẽ nghĩ ra hướng đi khác hay hơn và tôi thành công” thay vì “tôi thất bại nên tôi không muốn làm nữa”.

Có một ước mơ thì không được phép sợ thất bại, bằng sự bền bỉ đeo đuổi, ước mơ sẽ tìm đến ta. Theo dõi tiếp ở những phần sau của truyện, ta sẽ thấy rõ được điều này. Trên hành trình đi đến Kim Tự Tháp, điểm dừng tiếp theo của Santiago là “Thành phố Tanger không như những nơi khác của châu Phi, đây là một phố cảng mà cảng nào thì cũng đầy trộm cắp cả”. Và sự thật ở nơi này, Santiago đã tin vào một anh chàng đưa hết số tiền cho anh ta. Khi bị lừa hết số tiền trong người, cậu đã có lúc muốn dừng lại không thể tiếp tục theo đuổi ước mơ của mình nữa “Cậu đứng trên một đất nước lạ, không thể hiểu nổi tiếng người ta nói. Cậu không còn là gã chăn cừu nữa, trắng tay ngay cả vài đồng lẻ để quay về, lần nữa làm lại cuộc đời cũng không có nổi” [1; tr 60]. Những thử thách này có lẽ không làm cho Santiago từ bỏ đi ước mơ đến Kim Tự Tháp tìm kho báu. Cậu tìm đến một tiệm bán đồ pha lê, xin ông chủ được làm công việc lau chùi sạch sẽ những chiếc bình pha lê và chỉ xin trả cho một bữa ăn thôi. Nhờ vào sự chăm chỉ, nỗ lực và trí thông minh của bản

thân, Santiago đã giúp cho cửa hàng pha lê bán được rất nhiều hàng. Rồi từ đó, cậu có được một khoản tiền của mình và tiếp tục cuộc hành trình. Ở lần đi tiếp theo, anh chàng đi cùng với một đoàn lũ hành, tưởng rằng con đường phía trước không còn phải độc hành, nhưng cậu sẽ còn gặp phải nhiều khó khăn, thử thách nữa. Nhưng con đường đến với ước mơ, sự thành công thì không bao giờ trải đầy hoa hồng. Santiago lần này đã bị một tên kỵ sĩ “mặc toàn đồ đen, ngồi trên mình ngựa, một con chim ưng đậu trên vai trái”, rút từ yên ngựa một thanh kiếm cong, thép lấp lánh dưới ánh trăng sau khi anh chàng trả lời mình là người giải đoán đường bay của chim bồ câu. “Lưỡi kiếm không chém xả xuống cậu mà cánh tay người lạ chỉ hạ xuống từ từ cho đến khi mũi kiếm chạm vào trán cậu. Kiếm sắc làm trán cậu rỉ máu” [1; tr 149]. Đối với Santiago “Người nào sống trọn đường đời của mình, người đó biết tất cả những gì cần biết. Chỉ có một điều khiến không thể nào đạt được ước mơ: đó là sợ sự thất bại”. Chính vì vậy, dù cho khi đi cùng với nhà giả kim bị bắt và cái chết đe dọa nhưng cậu vẫn vượt qua được. Tới được Kim Tự Tháp rồi, Santiago đào suốt ngày đêm mà cũng chẳng thấy gì, hơn nữa lại còn bị bọn cướp đánh và cướp hết số tiền còn lại. Để có được những gì mình muốn thì không bao giờ là điều dễ dàng!

Ở phần cuối của truyện, Paulo Coelho có viết: “Đúng là cuộc đời rất hào phóng với người nào chịu theo đuổi vận mệnh của mình” [1; tr 127]. Sau rất nhiều nỗ lực, cậu đứng trước một hòm đầy tiền vàng cổ Tây Ban Nha, có cả đá quý, mặt nạ vàng đính lông trắng, đỏ và cả những pho tượng cẩm ngọc. Tuy nhiên, việc chạy theo giấc mơ và tìm thấy được kho báu như phần kết của câu chuyện không có nghĩa Santiago là một người tham lam đang cố đi tìm kho báu mà mang một ý nghĩa khác. Cậu quyết định đến Kim Tự Tháp không phải vì cậu bị mê hoặc bởi kho báu, mà vì cậu không hiểu được tại sao cậu lại có một giấc mơ như vậy. Để có câu trả lời, không có cách nào khác ngoài việc chính cậu phải đến Kim Tự Tháp và cũng chính như là để thỏa lòng ước mơ của Santiago là luôn muốn được đi phiêu lưu đó đây khám phá thế giới. Thông qua hành trình từ Tây Ban Nha sang Ai Cập, Santiago có cơ hội phát hiện và xem xét tất cả những vấn đề, từ chuyện thích phiêu lưu, cho đến những gì cậu học được trên từng đoạn đường, thử sức ở các công việc khác nhau... Cuộc phiêu lưu của Santiago không đơn thuần là hành trình khó khăn của một chàng trai đang săn tìm kho báu, mà còn là quá trình vượt qua mọi giới hạn, không ngừng mở rộng, phát triển bản thân. Không dừng lại ở người chăn cừu, Santiago tiếp tục làm việc ở

cửa hàng pha lê, trở thành người lữ hành trên sa mạc,... qua mỗi chặng đường, độc giả lại thấy một Santiago khác trưởng thành hơn so với Santiago trước đó rất nhiều. Đây chính là ý nghĩa thực sự mà nhà văn muốn gửi gắm đến bạn đọc ở mọi thể hệ nói chung và các bạn trẻ nói riêng.

Đọc tiểu thuyết **Nhà giả kim** thấy được cuộc hành trình theo đuổi ước mơ của anh chàng Santiago, chắc hẳn mỗi bạn trẻ đều rút ra cho mình nhiều bài học quý báu. Đúng là có ước mơ ta sẽ làm được mọi thứ, nhưng có ước mơ mà không có sự bền bỉ theo đuổi thì ước mơ sẽ mãi mãi không thành hiện thực, ta sẽ trở thành kẻ thất bại. Ước mơ phải được chắp bằng sự bền bỉ và một lực đẩy của sự quyết tâm. Trên mỗi ước mơ cần thắp lên những ngọn lửa đam mê. Ước mơ chỉ thật sự quý giá và đáng trân trọng khi nó được xây bằng sự nỗ lực của bản thân chứ không phải như một món quà trao tay. Con đường đi từ ước mơ đến thành công chắc chắn không thể thiếu những thất bại, bước qua được sự thất bại để đi đến ước mơ, đi đến thành công điều đó còn tuyệt vời hơn bạn nhận được một thành công mơ ước một cách dễ dàng. Kẻ khốn cùng nhất chính là kẻ không dám cho mình một ước mơ, kẻ không có ước mơ đã là một thất bại nhưng có ước mơ mà không đeo đuổi đến cùng thì là một thất bại lớn hơn. Số nhiều các sinh viên của các trường đại học, họ mong muốn sau khi hoàn thành việc học sẽ làm được công việc mình mơ ước. Đến khi chạm phải sự khắc nghiệt của xã hội, một số thì bỏ cuộc và chọn hướng khác, số còn lại chấp nhận làm những công việc không phải đam mê của bản thân. Mỗi bạn trẻ hãy dám đương đầu với mọi thử thách của cuộc sống để ngày một hoàn thiện mình hơn, đừng cảm đi qua giới hạn của bản thân để đón nhận những điều tuyệt vời nhất.

3.2. Giáo dục về niềm tin. Niềm tin là sự định hướng giá trị được xác định vững chắc trong sự hòa quyện giữa nhận thức, tình cảm, ý chí của con người và chi phối, thúc đẩy chủ thể hành động phù hợp với những định hướng, giá trị đã được xác định, luôn hướng con người tìm đến các giá trị *chân - thiện - mỹ* để tạo dựng nhân cách con người. Niềm tin được hình thành trên kinh nghiệm thực tiễn, tri thức khoa học, lập trường duy vật biện chứng và tình cảm tích cực được gọi là niềm tin khoa học (phi tôn giáo), hoàn toàn đối lập với niềm tin các tín điều tôn giáo. Niềm tin khoa học trở thành động lực tinh thần mạnh mẽ thúc đẩy tính tích cực thực tiễn của con người, góp phần xây dựng xã hội phát triển.

Sự tích hợp *tri thức - cảm xúc - hành động* tạo cho chủ thể niềm tin khoa học vững chắc và niềm tin đó trở

thành động lực tinh thần hết sức quan trọng đối với hoạt động của chủ thể. Niềm tin giúp chúng ta khơi nguồn những năng lực phong phú nhất ẩn sâu trong con người, tạo ra và định hướng cho những nguồn năng lực ấy giúp thực hiện những mục tiêu mong muốn. Niềm tin mở cánh cửa đến với tinh hoa. Niềm tin là nguồn năng lượng mạnh mẽ nhất trong việc tạo ra những điều tốt đẹp trong cuộc sống.

Trong tác phẩm, yếu tố niềm tin được sử dụng như một động lực, một chỗ dựa tinh thần cho Santiago. Trong tiểu thuyết, người đọc còn bắt gặp niềm tin mang dấu ấn trong tôn giáo được tác giả đặt ra trong câu chuyện của Menchisedek: “Ông già kể rằng tuần trước ông, dưới dạng một viên đá, đã đến với một người tìm đá quý. Người đó đã bỏ tất cả để tìm ngọc lục bảo. Ông ta đã làm việc ròng rã năm năm ở một con sông và đã đập 999999 viên đá chỉ để tìm lấy một viên ngọc lục bảo. Bấy giờ người tìm ngọc đã định bỏ cuộc rồi, trong khi chỉ cần một hòn đá nữa thôi, một hòn đá duy nhất nữa, là sẽ tìm được ngọc” và “Chính vì người này đã tin theo tiếng gọi của tâm tâm nên ông già quyết định ra tay giúp. Ông biến thành một viên đá lăn tới chân người nọ. Người này, với tất cả phần nộ và tuyệt vọng của năm năm mất trắng, liệng viên đá ra thật xa. Ông ta ném mạnh đến nỗi nó làm vỡ toang một hòn đá khác, làm lộ ra viên ngọc lục bảo đẹp nhất thế gian” [1; tr 42]. Tất cả những yếu tố trên minh chứng rằng tầm quan trọng của đức tin hay niềm tin vào Thượng đế là bất biến, thế nhưng niềm tin ấy cần được con người đón nhận dưới góc nhìn của lí trí và sự khách quan. Trong tác phẩm, thông qua những câu chuyện và biến cố mà Santiago đã gặp phải trên dọc đường, góc nhìn về niềm tin đã được tác giả thể hiện rõ ràng thông qua những phát ngôn của các nhân vật: “Không thể đặt tin tưởng vào một người khi mình không hề biết người ấy sống trong một ngôi nhà như thế nào”.

Hơn nữa, ta cũng dễ dàng nhận thấy thử thách nơi niềm tin đối với Santiago trong hành trình của mình: “Cậu thấy thương thân vì đôi khi cuộc đời thay đổi hẳn chỉ trong khoảnh khắc, nhanh đến nỗi không hiểu chuyện gì đã xảy đến với mình. Thật ra cậu rất xấu hổ khi phải khóc. Không bao giờ cậu khóc trước bấy cừu cả. Nhưng giờ đây cậu đứng giữa chợ không một bóng người, quê nhà xa tít tắp. Cậu khóc. Khóc vì Chúa thật bất công nên mới bắt một người vững tin vào giấc mơ của mình phải chịu số phận này” [1; tr 61], những khó khăn vì niềm tin trong quan niệm của Kitô giáo nó là nhân tố để đưa con người ta tiến sát với Thượng đế và thiên đàng hơn, nơi đó con người ta không còn phải đau khổ, phải lắng lo và phiền muộn, và trong tác

phẩm dường như ta cũng thấy rằng trải qua muôn vàn khó khăn dường như Santiago cũng đã đi tìm được những ý nghĩa và niềm vui đích thực cho niềm tin của mình: “Hóa ra cậu nằm ngủ ngay giữa chợ, giờ lại đang tấp nập. Cậu ngơ ngác nhìn quanh tìm lũ cừu của mình rồi sực nhớ ra mình đang ở một thế giới khác. Song, thay vì buồn phiền cậu lại thấy sung sướng. Bây giờ cậu không cần tìm cỏ và nước nữa mà có thể đi tìm kho tàng. Không có tí tiền nào trong túi nhưng cậu tin vào cuộc sống”. Đó là sự nỗ lực, hăng say dốc sức thực hiện điều mình vững tin và mong mỏi đạt được, niềm tin dường như đã trở thành một thứ động lực giúp Santiago biết can đảm đứng dậy sau những vấp ngã để tiếp tục hành trình khám phá và theo đuổi giấc mơ, nó giúp cậu thêm tin nơi chính bản thân mình: “Giờ đây cậu thêm tự tin và cảm thấy nếu cần mình có thể chinh phục cả thế giới” [1; tr 90]. Những thử thách về niềm tin được tôi luyện trong suốt hành trình của mình dường như đã làm thay đổi hoàn toàn con người Santiago về cuộc đời, khác với anh chàng người Anh tối ngày cặm cụi bên sách vở, cậu đã tìm gặp được niềm tin nơi bản thân, trong sa mạc, trong tình yêu với Fatima và ngay cả trong thuật luyện kim đan mà cậu vẫn thắc mắc và tìm hiểu: “Bây giờ thì cậu tin chắc rằng cũng có thể học được thuật luyện kim đan trong cuộc sống hàng ngày” [1; tr 114]. Niềm tin đã giúp cho con người Santiago tìm đến với sự trưởng thành, nếu như trong đầu tác phẩm hình ảnh Santiago hiện lên với dáng dấp của một cậu chần chừ ngây ngô, thì đến đây sự tôi luyện bởi yếu tố niềm tin đã khiến cậu trưởng thành vượt trội, cậu đã biết yêu, biết lắng nghe và hành động theo tiếng mách bảo theo tiếng nói của thâm tâm: “Cậu sẽ nhớ lại rằng cô không hề yêu cậu ở lại ốc đảo, vì một người con gái sa mạc như cô biết mình phải chờ đợi chồng trở về. Vì thế mà cậu sẽ không trách cứ cô. Nhưng nhiều đêm cậu sẽ lang thang giữa các hàng cây chà là, nghĩ giá như hồi đó mình đi tiếp và vững tin hơn vào tình yêu của Fatima” [1; tr 161], những điều ấy đã giúp cậu bé chần chừ nhìn ra những bài học mà cậu không thấy nơi các lớp đào tạo chủng sinh hay lũ cừu.

Mượn hình ảnh của Santiago và các nhân vật khác trong “Nhà giả kim”, Paulo Coelho đã gửi đến bạn đọc nhiều thông điệp giá trị về sức mạnh của niềm tin trong cuộc sống. Các bạn trẻ với vốn tri thức được học tập tại trường cũng như những trải nghiệm trong cuộc sống hãy luôn chọn cho mình những niềm tin đúng đắn để không cho bản thân đi sai đường. Hãy luôn hướng về phía trước đừng quay đầu lại. Hạnh phúc là cảm giác thực trên từng chặng đường đi chứ không

phải chỉ cảm giác tới đích. Dẫu biết rằng trên con đường đó là bao gian nan, khó khăn nhưng ngay cả lúc thất vọng nhất, hãy luôn nghĩ về những điều bạn từng ước mơ, hãy mạnh dạn và tự tin. Hãy đi những con đường mà bạn đã suy nghĩ là đúng dù có thể chưa ai đi. Đó mới chính là tuổi trẻ!

3.3. Giáo dục về tình yêu. Đọc *Nhà giả kim* ta còn được chứng kiến một tình yêu đẹp giữa Santiago và Fatima và tình yêu đã chấp cánh cho chàng thêm sức mạnh vượt qua mọi gian khó. Qua câu chuyện, người đọc nhận ra được tình yêu của Fatima là tình yêu không trói buộc, đem lại cho Santiago sự tự do và quyền lựa chọn. Hơn thế nữa, Fatima còn là người biết hi sinh tình cảm riêng của mình, động viên Santiago tiếp tục cuộc hành trình của mình: “Vì thế mà em muốn anh tiếp tục đi tìm kho báu của mình. Nếu anh phải đợi đến khi hết đánh nhau thì càng tốt, nhưng nếu không thể đợi được thì anh cứ đi, để làm tròn sứ mệnh tiên định của mình. Các đồi cát đổi thay theo gió nhưng sa mạc không thay đổi bao giờ. Tình yêu của hai chúng ta cũng sẽ như thế” [1; tr 135].

Để chứng minh cho tình yêu lí tưởng của Santiago và Fatima, nhà văn Paulo Coelho còn xây dựng sự khác biệt rõ rệt trong hai mối tình của Santiago. Ở phần đầu, mối tình của Santiago thật sự không gây ấn tượng đối với người đọc. Không có sự tin tưởng, không chia sẻ, không thấu hiểu. Thậm chí, cô gái con của chủ tiệm buôn ở mấy chương đầu còn đặt những câu hỏi ngớ ngẩn theo kiểu “Tại sao anh lại đọc sách?”, “Em không nghĩ rằng người chần chừ lại biết chữ” hay “Nhưng nếu anh đọc sách được thì sao anh chỉ thành một người chần chừ bình thường thôi?” [1; tr 18]. Trái lại, cuộc gặp gỡ Fatima trên sa mạc lại hoàn toàn khác biệt. Santiago chia sẻ với Fatima về giấc mơ, về cuộc hành trình “Anh đã kể về giấc mộng của anh, về nhà vua già và về kho báu. Anh cũng đã kể về điếm, về dấu hiệu” [1; tr 134]. Fatima chia sẻ cùng Santiago về người đàn ông ra đi rồi sẽ trở về, và tình yêu chân thật sẽ không ngăn cản người đàn ông đi theo vận mệnh của họ. Đặt trong mối tương quan giữa hai người con gái ấy, ta nhận ra hai kiểu quan hệ thường thấy trong xã hội. Kiểu thứ nhất là sự nhầm tưởng về tình yêu. Một thứ cảm xúc bị ngộ nhận là tình yêu, rồi người ta cứ bám víu lấy nó mà không biết rằng hành động đó là vô ích. Kiểu thứ hai là một tình yêu lí tưởng, hai người không phải chỉ ngồi tán gẫu những câu vô thưởng vô phạt, mà đồng hành cùng nhau khi khó khăn đến, chia sẻ suy nghĩ để cùng giải quyết vấn đề. Đặc biệt, tình yêu này không ngăn cản bất cứ ai, càng không

có chỗ cho những ích kỉ, vụ lợi cá nhân. Theo đó, tất cả những hành vi của Fatima đều là biểu hiện của một thứ tình yêu lí tưởng, mà nếu Santiago không lên đường, cậu sẽ không bao giờ biết hay cảm nhận được.

Một điểm thú vị nữa trong việc xây dựng một tình yêu lí tưởng thông qua các nhân vật là cách Paulo Coelho chọn đặt tên và không đặt tên cho hai người nữ. Cô gái đầu tiên trong suốt một số chương không có một cái tên rõ ràng. Gương mặt và cái tên của cô ta có thể bắt gặp ở đâu đó giữa hàng trăm, hàng nghìn gương mặt khác mà chúng ta đã từng biết mà không có lấy một chút ấn tượng nào. Trong khi đó, sự xuất hiện của Fatima lại là một sự xuất hiện vô cùng đặc biệt. Cô không chỉ được nhắc đến với một cái tên cụ thể, mà còn được khắc họa bằng những chi tiết cụ thể. Fatima hiện lên là một người phụ nữ hết lòng vì người yêu, với đôi mắt thăm thẳm và dáng dệu chờ giữa sa mạc rộng lớn. Người ta không thể lẫn Fatima với bất kì ai, cũng như tình yêu lí tưởng sẽ không bao giờ bị pha tạp, trộn lẫn. Đó là một tình yêu thật đẹp, ở đó họ biết chia sẻ, cùng nhau vượt qua khó khăn, biết hi sinh cho những điều tốt đẹp.

Từ chuyện tình của Santiago và Fatima, nhìn ra thực tế cuộc sống, hằng ngày ta vẫn còn phải chứng kiến hay đọc được những câu chuyện buồn khi các bạn trẻ giờ đây còn quá xem nhẹ chuyện tình cảm. Họ không có kinh nghiệm và vốn hiểu biết đúng đắn đến những hậu quả đáng buồn. Ngày nay, khi nhắc tới tình yêu của tuổi trẻ người ta thường hay gán cho nó những cái tên không mấy được tốt đẹp như “yêu phong trào”, “yêu chớp nhoáng”... Tuy nhiên, cũng không thể phủ nhận rằng có những mối tình đẹp, trong sáng và không vụ lợi. Nhưng thật đáng buồn vẫn còn một bộ phận không nhỏ còn mang những tư tưởng lệch lạc “xu thế thực dụng” trong tình yêu. Dưới sự tác động của mặt trái cơ chế thị trường, việc quá đề cao yếu tố vật chất thường dẫn đến những kết thúc không có hậu. sự hời hợt, dễ dãi trong tình yêu tình trạng “sống thử”, “sống thoáng” đang ngày càng lan truyền trong giới trẻ, xuất phát từ sự bùng nổ, nông nổi, thiếu sự suy tính kĩ càng. Từ tình yêu đẹp của Santiago và Fatima trong **Nhà giả kim** của Paulo Coelho cùng ta có thể nhận thức được tình yêu nam nữ với đúng nghĩa của nó chính là sự hòa hợp cả về tâm hồn, trí tuệ, ước mơ và chí hướng... để từ đó họ có thể gắn bó với nhau suốt đời, cùng chia sẻ những niềm vui và nỗi buồn, vun đắp cho hạnh phúc gia đình. Vì vậy, tình yêu chân chính không bao giờ là cái nhất thời, càng không thể là sự vụ lợi hay là những toan tính thấp hèn.

***

GTS là hệ thống những giá trị chuẩn mực mà mỗi người cần có. Hiện nay, trước những biến đổi không ngừng của đời sống xã hội, còn một bộ phận không nhỏ thanh niên Việt Nam còn hiểu sai lệch những GTS cốt lõi. Chính vì vậy, đây là vấn đề quan trọng cần được các nhà hoạt động giáo dục quan tâm và đưa vào thực tiễn giảng dạy tích cực hơn nữa. **Nhà giả kim** của Paulo Coelho là một trong những cuốn sách chứa đựng nhiều triết lí, GTS sâu sắc. Cuốn sách tuy nhỏ nhưng mang một ý nghĩa lớn, nó giúp con người có suy nghĩ tích cực hơn, tốt đẹp hơn với những vấn đề đang diễn ra xung quanh. Nội dung của truyện giúp nhiều bạn trẻ nhìn nhận lại bản thân, hoàn thiện mình và giúp đỡ cộng đồng, xã hội ngày một phát triển bền vững. Hi vọng rằng, tiểu thuyết **Nhà giả kim** sẽ luôn sống mãi trong lòng người đọc và ngày càng phát huy được giá trị của mình đối với xã hội. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Paulo Coelho (2013). *Nhà giả kim* (dịch giả Lê Chu Cầu). NXB Văn học, Nhà sách Nhã Nam.
- [2] Lê Thị Bùng (1997). *Tình yêu nhìn từ góc độ giáo dục*. NXB Giáo dục.
- [3] Đỗ Ngọc Hà (2002). *Định hướng giá trị của thanh niên sinh viên hiện nay*. Luận án tiến sĩ Tâm lí học - Trường Đại học Sư phạm Hà Nội.
- [4] Diane Tillman (2009). *Những giá trị sống cho tuổi trẻ* (người dịch: Đỗ Ngọc Khanh). NXB Tổng hợp TP. Hồ Chí Minh.
- [5] Nhiều tác giả (2005). *Đừng bao giờ từ bỏ ước mơ*. NXB Tổng hợp TP. Hồ Chí Minh.

Ý nghĩa của việc sử dụng phương pháp...

(Tiếp theo trang 145)

pháp dạy học tương ứng. Tạp chí Tư tưởng - Văn hóa, số 4, tr 7-12.

[2] Nguyễn Thị Kim Dung (2015). *Yêu cầu của xã hội thế kỉ XXI và những năng lực cốt lõi cần có đối với học sinh phổ thông Việt Nam sau 2015*. Tạp chí Khoa học, số 60 - Trường Đại học Sư phạm, tr 15-21.

[3] Đặng Thành Hưng (2011). *Năng lực xã hội thông qua nội dung học văn phổ thông*. Tạp chí Khoa học Giáo dục, số 70; tr 32-36.

[4] Hội đồng lí luận Trung ương (2015). *Phê phán các quan điểm sai trái, bảo vệ nền tảng tư tưởng, cương lĩnh, đường lối của Đảng Cộng sản Việt Nam*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.

[5] Bộ GD-ĐT (2009). *Giáo trình Tư tưởng Hồ Chí Minh*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.

[6] Thái Duy Tuyên (2007). *Phương pháp dạy học truyền thống và đổi mới*. NXB Giáo dục.